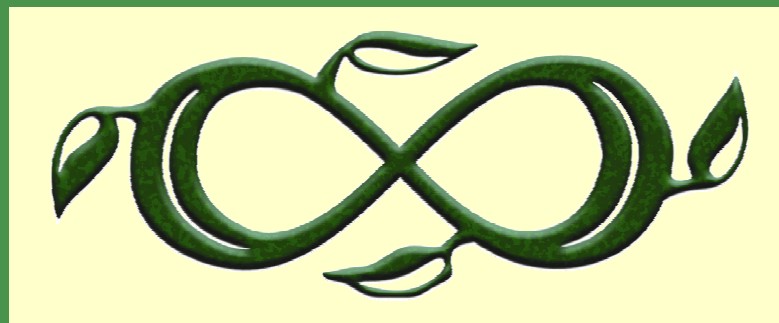

OPPILAITOSTEN YMPÄRISTÖSERTIFIKOINTI

Erkka Laininen

OKKA-säätiö

ENVEDU – HANKE

Oppilaitosten ympäristöarvioinnin järjestelmä

- Sertifiointiin taustalla on Hyvinkään-Riihimäen aikuiskoulutuskeskuksen koordinoima Envedu –hanke 2001-2004.
- Kumppanit: OAJ, OKKA-säätiö ja Opetushallitus.
- Alihankkijat: Opetushallitus, Joensuun yliopiston soveltavan kasvatustieteen laitos, Oulun yliopisto ja Eco-One.
- Osarahoitus ympäristöministeriöltä ja Euroopan Yhteisön Life Environment –ohjelmasta.
- OKKA-säätiö on vastannut sertifiointiin ylläpidosta ja kehittämisestä hankkeen päättymisen jälkeen.

Ympäristösertifiointin järjestelmä on kokonaisuus, joka sisältää

- koulujen ja oppilaitosten ympäristökriteerit
- laajan tukimateriaalin oppilaitoksille
- valtakunnallisen auditoijaverkoston
- neuvontaa oppilaitoksille ja auditoijille
- täydennyskoulutusta kestävän kehityksen ohjelman rakentamiseen ja toiminnan arviointiin
- mahdollisuus sertifiointiin

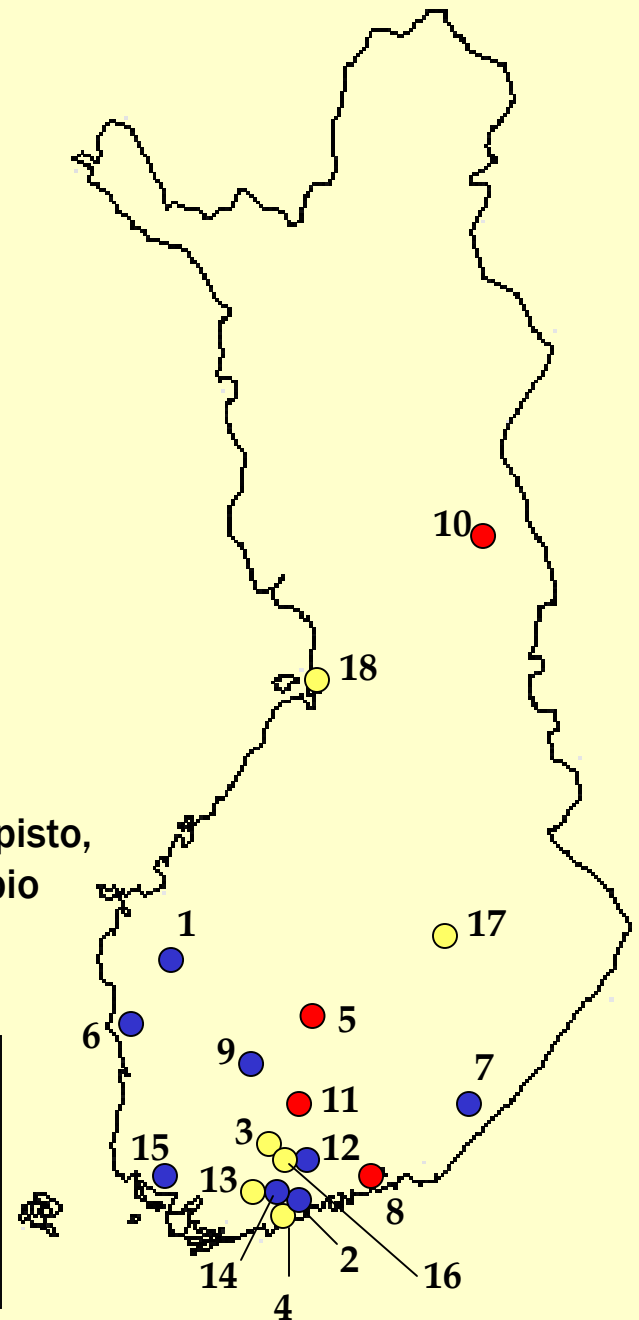

SERTIFIOIDUT OPPILAITOKSET (6/2007)

1. Pöntäneen koulu, Kauhajoki
2. Ala-Malmin peruskoulu, Helsinki
3. Riihimäen kauppaoppilaitos
4. Helsingin palvelualuejen oppilaitos
5. Muuramen lukio
6. Kuvaskankaan koulu, Merikarvia
7. Sammonlahden koulu, Lappeenranta
8. Langinkosken lukio, Kotka
9. Toivion koulu, Pirkkala

10. Kuusamon lukio
11. Hollolan lukio
12. Kinnarin koulu, Järvenpää
13. Kiskallion urheiluopisto, Lohja
14. Pihkakuiston koulu, Helsinki
15. Piispanristin koulu, Kaarina
16. Uudenmaan maaseutuopisto, Hyvinkää
17. Savonia ammatti- ja aikuisopisto, hotelli- ja ravintola-ala, Kuopio
18. Oulun Palvelualan Opisto

- Peruskoulu
- Lukio
- Ammatillinen oppilaitos

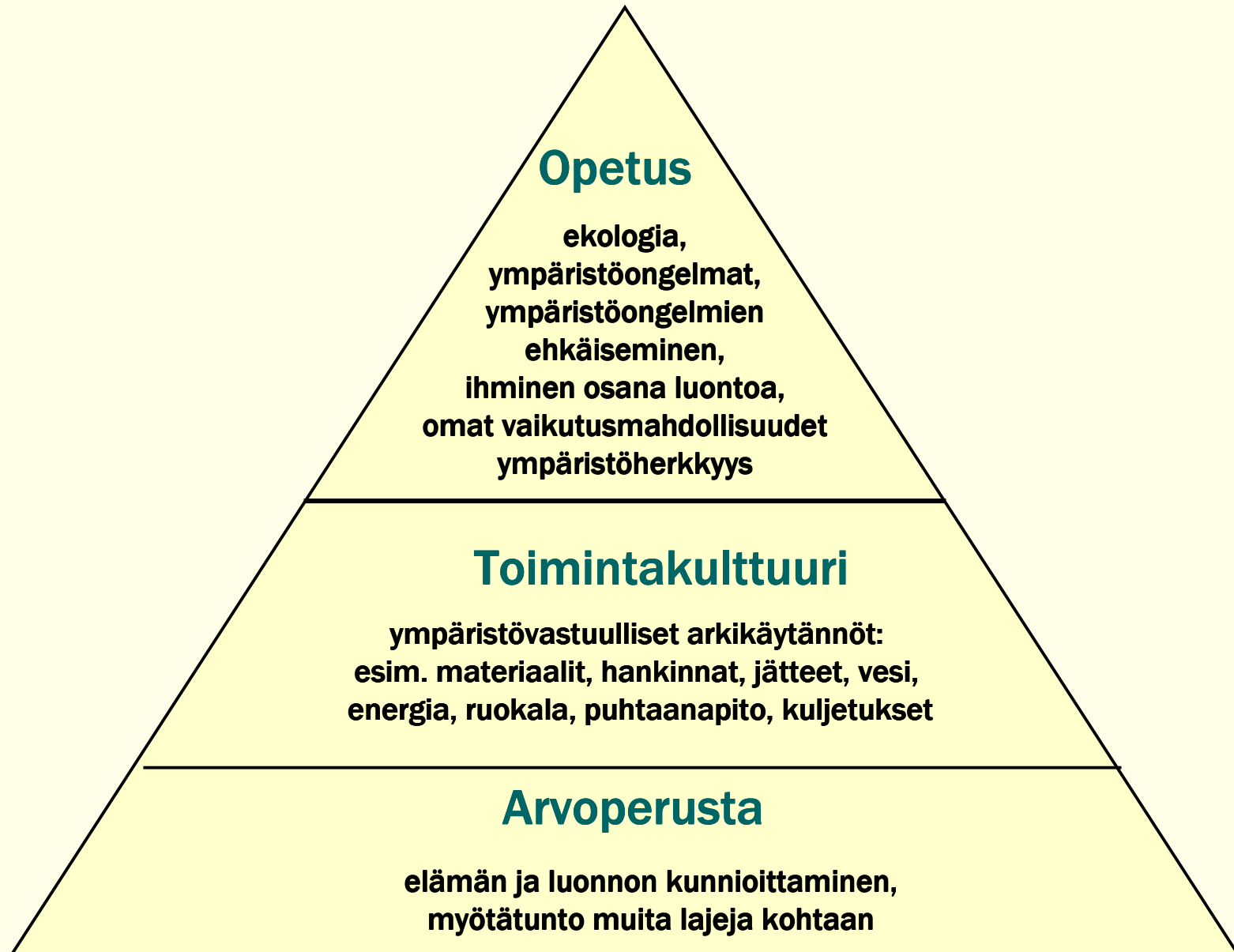

KOULUJEN JA OPPILAITOSTEN YMPÄRISTÖKRITEERIT

- Sertifikaatin myöntämisen perusta
- Soveltuvat eri kouluasteille
- Kriteerien käyttö ja sertifiointi on vapaaehtoista
- Tavoitetaso esimerkilliselle ympäristöasioiden hoidolle
- Sertifikaatti edellyttää usean vuoden järjestelmällistä ympäristötyötä
- Kriteereitä voi käyttää ympäristötyön kehittämiseen myös ilman sertifiointitarkoitusta
- Kriteerit tallennettavissa: www.koulujaymparisto.fi

EKOLOGINEN KESTÄVYYS OPPILAITOKSESSA

YMPÄRISTÖKRITERIEN OSAT

**1. YMPÄRISTÖASIOIDEN
SUUNNITTELU,
ORGANISOINTI JA
KEHITTÄMINEN**

**2. OPETUS,
OSALLISTUMINEN,
YHTEISTYÖ JA OPPIMINEN**

3. YLLÄPITOTOIMINNOT

Kestävän kehityksen ohjelma voidaan rakentaa Koulujen ja oppilaitosten ympäristökriteerien avulla

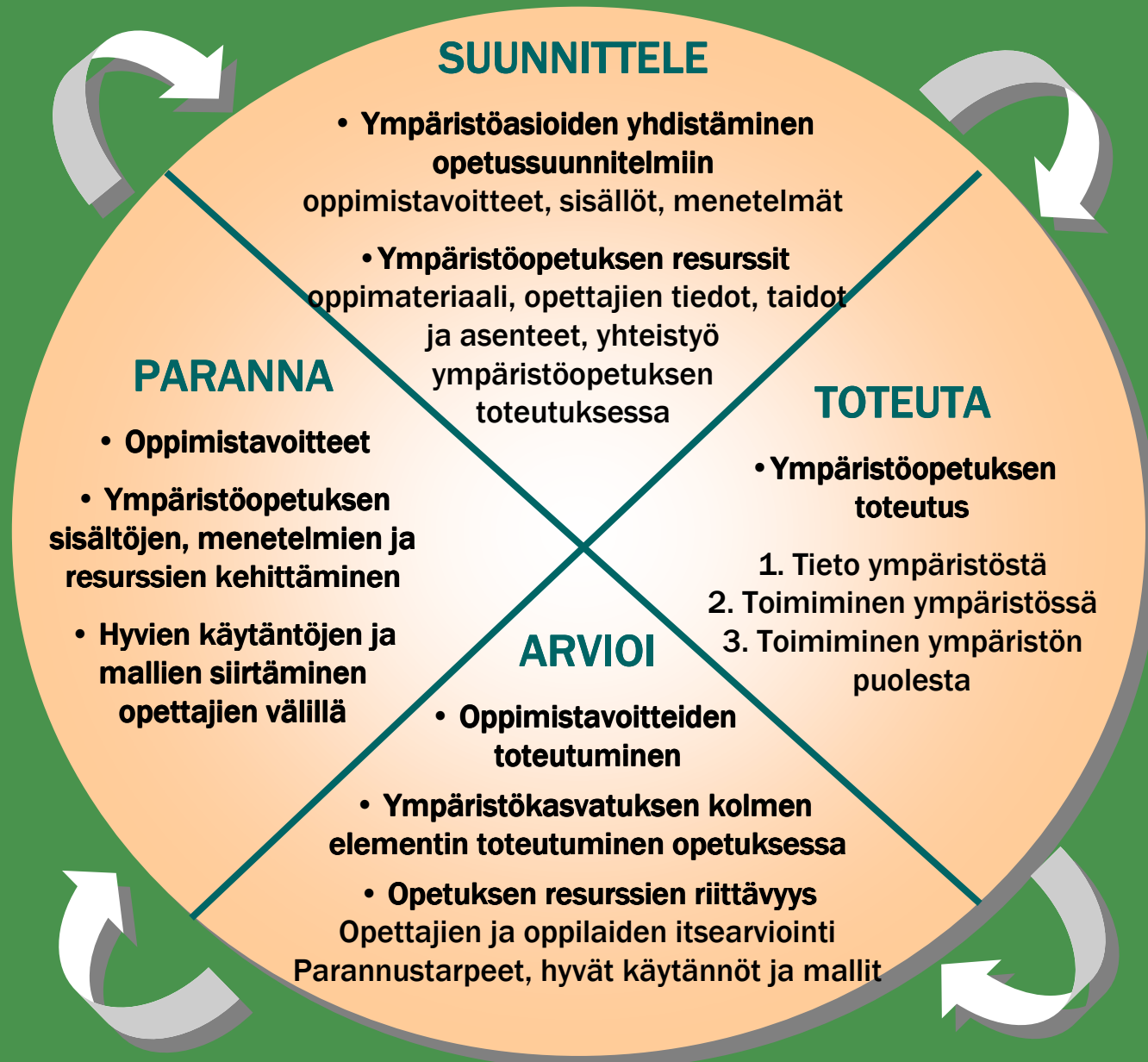
1. Ympäristöasioiden suunnittelu, organisointi ja kehittäminen

Esimerkkejä kriteerit täyttävän koulun toiminnasta:

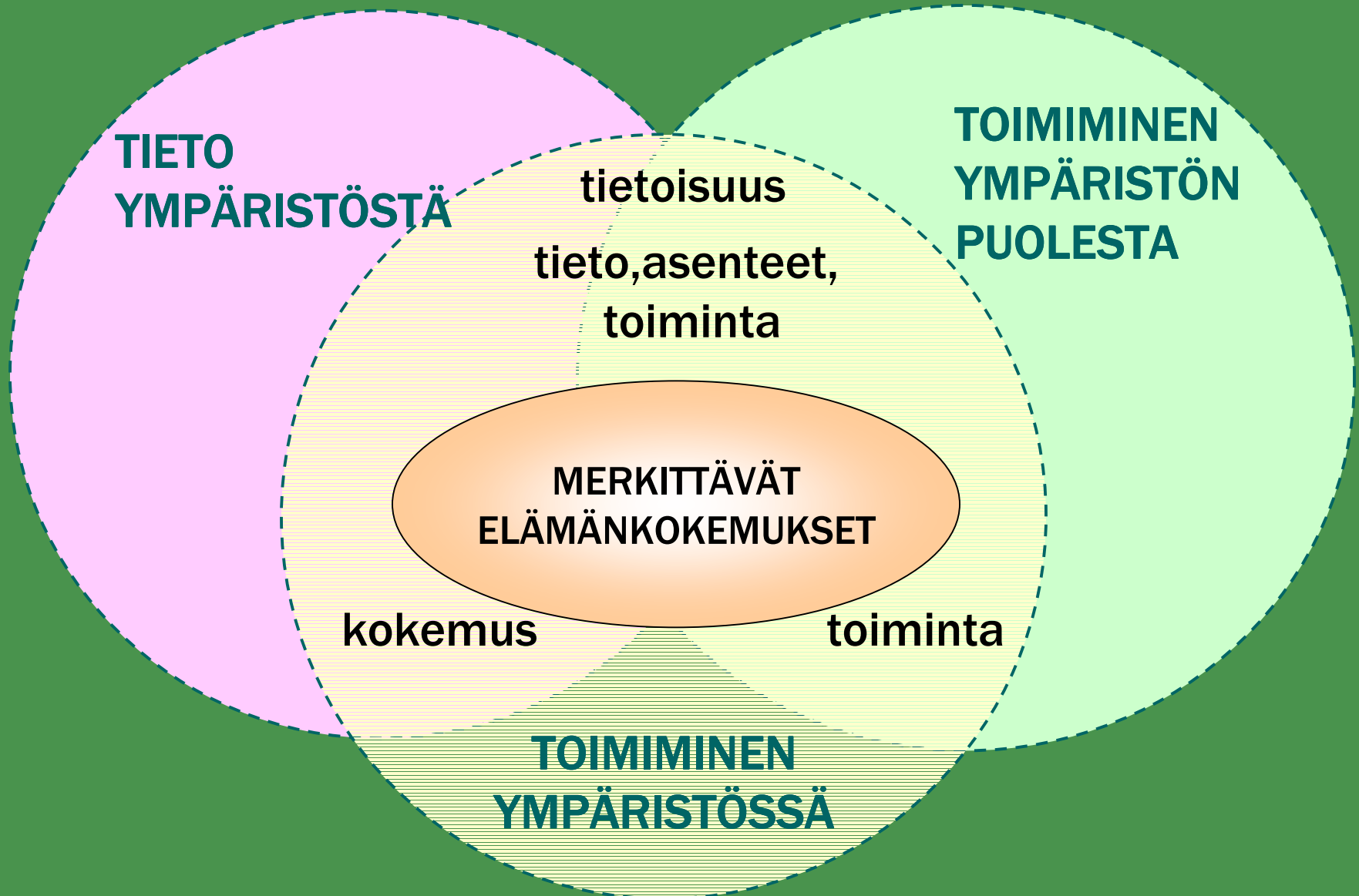
- Ympäristökatselmus tai vastaava kartoitus tehty
- Kestävä kehitys kirjattu opetussuunnitelman arvopohjaan
- Ympäristötyöllä johdon tuki resurssit
- Ympäristöryhmä perustettu
- Yhteistyö ulkopuolisten tahojen kanssa
- Oppilaitoksella on ympäristöohjelma
- Uudet oppilaat ja työntekijät perehdytetään oppilaitoksen ympäristöohjeisiin ja -käytäntöihin
- Ympäristö- ja työsuojelusäännökset tiedossa
- Vuosittainen ympäristöohjelman ja toiminnan arviointi

2. Opetus, osallistuminen, yhteistyö ja oppiminen

Ympäristökasvatuksen kolmikantamalli

YMPÄRISTÖOPETUKSEN SUUNNITTELU, esimerkkejä kriteerit täyttävän oppilaitoksen toiminnasta:

- Opettajat ovat tunnistaneet opettamiensa aineiden yhteydet ympäristökysymyksiin
- Ympäristöasiat sisältyvät läpäisyperiaatteella opetukseen
- Kokonaisvaltaisuus periaatteena ympäristöopetuksen suunnittelussa
- Ympäristöopetuksen resurssit on varmistettu

TIETO YMPÄRISTÖSTÄ, esimerkkejä kriteerit täyttävän oppilaitoksen opetuksen sisällöistä ja tavoitteista:

- **Perustiedot ekologiasta, ihmisen toiminnan vaikutuksista ympäristöön, ympäristöongelmista ja niiden ehkäisystä**
- **Kokonaisuuksien ymmärtäminen**
- **Ympäristökysymysten tarkastelu eri näkökulmista**
- **Kriittinen ajattelu**
- **Ihmisen toiminnan ja oman elämäntavan vaikutukset**
- **Omien toimintatapojen arviointi, vaihtoehtoisten toimintamallien pohtiminen**
- **Henkilökohtaiset merkitykset ympäristökysymyksille**

TOIMIMINEN YMPÄRISTÖSSÄ, esimerkkejä opetuksen sisällöistä ja tavoitteista:

- **Tuetaan ympäristöherkkyyden kehittymistä ja omakohtaisen luontosuhteen muodostumista**
- **Luonnon ja rakennetun ympäristön käyttäminen oppimisympäristöinä**
- **Havainnoidaan ja tulkitaan ympäristön ilmiöitä**

TOIMIMINEN YMPÄRISTÖN PUOLESTA, esimerkkejä opetuksen sisällöistä ja tavoitteista:

- **Ympäristötaitojen harjoittelu koulun arjessa**
- **Osallistuminen ja vaikuttaminen omassa koulussa ja oman koulun ulkopuolella**
- **Tieto vaikuttamisen mahdollisuuksista**
- **Demokraattisen päätöksenteon periaatteet**
- **Arvojen ja asenteiden suhteellisuus, omien arvovalintojen tekeminen**

Opetuksen arviointi ja kehittäminen:

- OPS-tavoitteiden toteutuminen, ympäristökasvatuksen toteutuminen opetuksessa (tieto ympäristöstä, toimiminen ympäristössä, toimiminen ympäristön puolesta)
- Opettajien ja oppilaiden arviointi
- Tiedon hyödyntäminen opetussuunnitelman ja opetuksen kehittämisessä
- Hyvin käytäntöjen siirtäminen

3. Ylläpitotoiminnot

YLLÄPITOTOIMINNOT, esimerkkejä kriteerit täyttävän oppilaitoksen käytännöistä:

- Oppilaitoksessa on käytössä materiaaleja säästäviä toimintatapoja
- Hankinnoissa otetaan huomioon ympäristönäkökohdat
- Oppilaitoksella on jätehuoltosuunnitelma
- Energian- ja vedenkulutusta seurataan
- Lajittelusta sekä veden ja energian säästöstä on ohjeet, ja henkilöstö ja oppilaat perehdytetään niihin
- Kyselyillä seurataan työilmapiiriä, työterveyttä ja viihtyisyyttä, ja tehdään kehittämistoimenpiteitä

- **Siivous:** ympäristömerkityt tuotteet, vettä, siivousaineita ja energiaa säästävät työtavat
- **Keittiö ja ruokala:** omavalvonta, ympäristönäkökohdat hankinnoissa, materiaalien kulutuksen ja jätteiden syntymisen vähentäminen, lajittelu
- **Liikkuminen:** kannustaminen kevyen liikenteen ja joukkoliikenteen käyttöön
- **Vaaralliset aineet:** käyttöturvallisuustiedotteet, oikea säilytys, vastuuhenkilöt on nimetty, kaikille aineiden kanssa toimiville perehdytys kemikaaliturvallisuudesta

**YHTEISTYÖ JA VUOROPUHELU YLLÄPITÄJÄN JA
PALVELUN TUOTTAJIEN KANSSA!**

SERTIFIKAATIN VAATIMUKSET

1. YMPÄRISTÖASIOIDEN SUUNNITTELU, ORGANISOINTI JA KEHITTÄMINEN

- kaikki vaatimukset pakollisia
- kahdesta kriteeristä hyväksytään kirjallinen toimenpidesuunnitelma

2. OPETUS, OSALLISTUMINEN, YHTEISTYÖ JA OPPIMINEN

- osa vaatimuksista pakollisia
- ympäristökasvatuksen toteutuksesta (kohta 2.3) saatava 21 / 45 pistettä, omat pistetaulukot eri kouluasteille

PISTEET, KOHTA 2.3

KOHTA	Sertifikaattiin vaadittava minimipistemäärä		
	Perusopetus 0-6 luokat	Perusopetus 7-10 luokat	Muut oppilaitokset
2.3.1 Tieto ympäristöstä	6 / 15	7 / 15	8 / 15
2.3.2 Toimiminen ympäristössä	7 / 15	5 / 15	3 / 15
2.3.3 Toimiminen ympäristön puolesta	6 / 15	7 / 15	8 / 15
YHTEENSÄ	21 / 45	21 / 45	21 / 45

SERTIFIKAATIN VAATIMUKSET

3. YLLÄPITOTOIMINNOT

- pääosa vaatimuksista pakollisia
- kahdesta kriteeristä hyväksytään kirjallinen toimenpidesuunnitelma
- pisteytetyistä kriteereistä saatava 4 / 26 pistettä

SERTIFIKAATIN HAKEMINEN

ITSEARVIOINNIN KYSYMYSLISTAT

- Koulujen ja oppilaitosten ympäristökriteereiden pohjalta suunnitellut itsearviointin kysymyslistat ovat tallennettavissa osoitteesta www.koulujaymparisto.fi.
- Listat on laadittu erikseen jokaisesta kriteerien osasta (Osa 1: ympäristöasioiden suunnittelu, organisointi ja kehittäminen, Osa 2: Opetus, osallistuminen, yhteistyö ja oppiminen, Osa 3: ylläpitotoiminnot).
- Kysymyslistojen opetusta koskevasta osasta (osa 2) on tehty omat versiot yleissivistäville ja ammatillisille oppilaitoksille.

ESIMERKKI KYSYMYSLISTOJEN RAKENTEESTA

Kriteeri

Osavaatimus kriteerin täyttymiselle; rastitetaan, jos vaatimus täyttyy oppilaitoksen omasta mielestä.

Apukysymys: millä tavoin kyseinen vaatimus on täytetty?

Tila ulkoisen auditoijan havainnoille.

KRITEERI 1: Oppilaitoksella on käsitys omaan toimintaansa liittyvistä keskeisistä ympäristöasioista ja niiden tilasta sekä parannustarpeista ja omista vaikutusmahdollisuuksista.

Oppilaitoksella on käytäntö keskeisten ympäristöasioiden tunnistamiseen ja niiden tilan arviointiin.

Millä tavalla keskeiset ympäristöasiat on tunnistettu ja miten niiden tilaa arvioidaan (esim. ympäristökatselmus, itsearviointi tai muu kartointus, milloin tehty)?

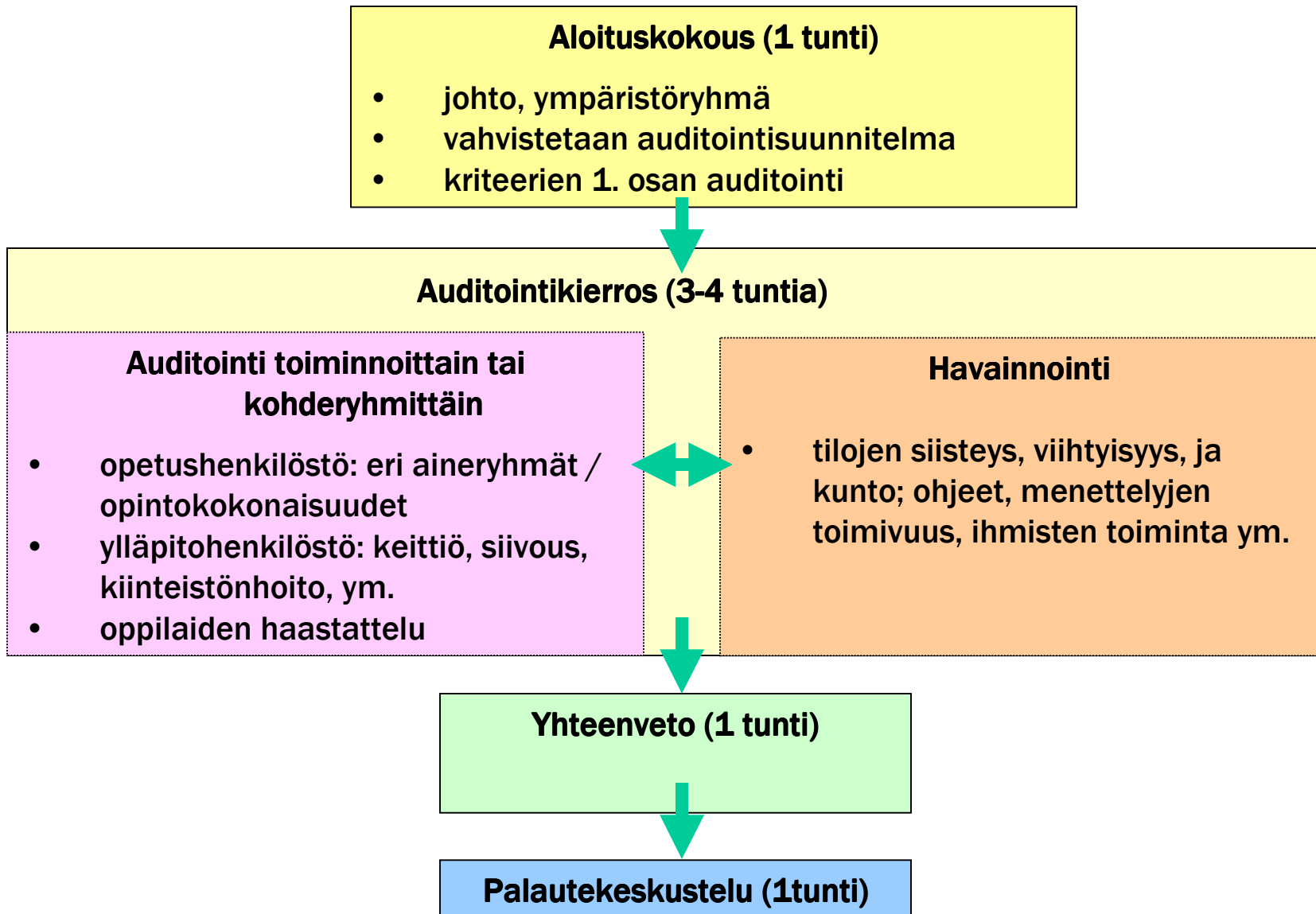
Ympäristöasioihin liittyvät parannustarpeet ja omat vaikutusmahdollisuudet on tunnistettu.

Mitkä ovat keskeiset parannustarpeet? Miten oppilaitos voi vaikuttaa niihin?

ULKOISEN AUDITOIJAN HAVAINNOT

Malli ulkoisen auditoinnin toteutuksesta (pieni oppilaitos)

SERTIFIKAATIN VOIMASSAOLO

- Sertifikaatti myönnetään kolmeksi vuodeksi kerrallaan.
- Ulkoinen arviointi toistetaan joka kolmas vuosi.
- Välivuosina oppilaitos tekee kevyen itsearvioinnin, painotetaan ympäristöohjelman toteutumista ja seuraavan vuoden toiminnan suunnittelua.

SERTIFIOINTIJÄRJESTELMÄN KUSTANNUKSET

- Oppilaitosten ympäristösertifikaatin hakeminen on maksutonta. Oppilaitos vastaa kuitenkin auditoijan työ- ja matkakustannuksista sekä auditoijan oppilaitokselle aiheutuvista mahdollisista sijaiskustannuksista.
- Oppilaitos sopii suoraan auditoijan kanssa korvauksesta. Auditoinneille on annettu suositushinnat osoitteessa www.koulujaymparisto.fi. Käytännössä kustannukset vaihtelevat oppilaitoksen koosta riippuen 500 ja hieman yli 1500 euron välillä

Mitä hyötyjä kriteereistä, itsearviointista ja sertifiointista voidaan saada?

- Mahdollisuus toiminnan ja opetuksen laadun kehittämiseen itsearviointin kautta:
 - Tuki ops-työlle: aihekokonaisuudet käytäntöön!
 - Koulun oppimisympäristö tukemaan ympäristökasvatusta
- Oppilaitoksen ympäristövaikutusten pienentyminen ja kustannussäästöt.
- Toiminnan järjestelmällisyys paranee, säännöllisen arviointikäytännön kautta jatkuvaan parantamiseen.
- Sisäisen yhteistyön kehittyminen (johto – opetushenkilöstö - muu henkilöstö – oppilaat)
- Ulkoisen auditoijan tuki: vahvuudet ja kehittämiskohteet
- Mahdollisuus profiloitua kestävään kehitykseen ja ympäristöasioihin panostavaksi oppilaitokseksi.

VIHREÄ LIPPU JA OPPILAITOSTEN YMPÄRISTÖSERTIFIKAATTI

	Vihreä lippu	Oppilaitosten ympäristösertifikaatti
soveltuu	päiväkodit, peruskoulut, lukiot, oppilaitokset	peruskoulut, lukiot, oppilaitokset
päämäärä	ympäristöohjelma	ympäristöohjelma
korostuu	toiminta; ympäristökasvatus	järjestelmä; johtaminen
eteneminen	teema kerrallaan	kaikki toiminnot samanaikaisesti
lähtötaso	aloittelijoista edistyneille	edistyneille

OHJEET JA TYÖKALUT

- Koulujen ja oppilaitosten ympäristökriteerit
- Oheismateriaalia kriteerien tulkintaan
- Itsearviointin kysymyslistat
- Sertifikaatin hakemisen ohjeet ja vaatimukset
- Opas oppilaitosten ympäristösertifiointiin
- Koulutukset: Kestävä kehitys oppilaitoksessa, Oppilaitoksen ympäristöarvioija
- **Aineisto saatavissa myös ruotsinkielisenä!**

SERTIFIOINTIJÄRJESTELMÄN KEHITTÄMINEN

- Ympäristökriteerien päivitys KEKE- kriteereiksi
- Kriteerien ja työkalujen kehittäminen ammatillisten oppilaitosten, ammattikorkeakoulujen ja aikuiskoulutuksen tarpeisiin
- Keke-koulutuksen ja auditoijakoulutuksen kehittäminen
- Eri kouluasteille suunnatun, kriteerien soveltamista tukevan oheismateriaalin laatiminen
- Kriteerien sovellusten kehittäminen oppilaitosten laatu- ja arviointijärjestelmien tueksi
- Parhaat käytännöt -tietopankin kokoaminen ympäristösertifioinnin [www-sivuille](http://www.sivuille)

Oppilaitosten ympäristösertifioinnin yhteystiedot

Erkka Laininen

OKKA-säätiö

Rautatieläisenkatu 6 A

00520 Helsinki

puh: 050 3729 195

erkka.laininen@okka-saatio.com